

Hensyn til disse, at jeg under Forhandlingen i Foraaet udtalte, hvad den ærede Rigsdagsmand berørte, nemlig, at det er min Overbevisning, at Nogle overvurdere, hvad der kan udrettes ved Lovene, ikke som om jeg mente, at der ikke gives væsentlige Omraader for Skolesagen, med Hensyn til hollte Lovens Bestemmelser i Sandhed kunne have overordentlig Betydning, men fordi netop det, der til Syvende og Sidst er det Væsentligste, det der skal fremkaldes og bæres af Noget, som ingen Lov kan foreskrive, og i alt Fald ingen Lov kan sikre Udførelsen af, det, hvortom her er Spørgsmaal, er den levende Interesse hos Folket i det Hele for Oplysningens Betydning, en Villighed baade hos Forældre og Kommuner til at bære Offre i den Henseende og saa fremdeles, men fremfor Alt ogsaa det rette Blik paa Undervisningen hos de Lærere, der ansættes enten i Statens eller i de frie Skoler, især med Hensyn til Undervisningsstoffet. Man er næsten fra alle Sider enig om, hvad dette skal være. Det maa være Læsning og Skrivning, altsaa Kjendskab til Modersmaalet, ikke blot i Formen, saaledes at man kan læse og skrive, men en Læsning, der frugter, og derfor ogsaa omfatter Historie og en væsentlig Del af Jordbeskrivelsen i det Hele. Man har ligeledes hidtil almindelig erkjendt, at i alt Fald hos os den bibelske Historie maa høre med til Almueskolen, foruden andre Ovelser som Gymnastik og Sang, der knyttes til den. Hvorledes er det imidlertid muligt i en Lov at tage Bestemmelse om, hvad der skal komme ud af dette, hvorledes det skal vidnes? Ikke engang i Bestemmelser, udgaaende ad administrativt Veie fra Autoriteterne, som dog i den Henseende kunne sige sig meget efter Forholdene, er det muligt. Noget kan der gøres, og det er ogsaa tilsiget ved Lovene, nemlig at aabne Udgang til at faae de fornødne Hjælpebidler til at skabe og skaffe hensigtsmæssige Lærebøger, saaledes at Stoffet lader sig bringe saaledes frem, at det kommer til Bærnet paa en tiltalende og naturlig Maade, endvidere ved at skaffe saadanne Læreapparater tilstede, som kunne øve stor Indflydelse. Det vil vise sig, at Loven netop selv har dette for sig, thi de Gjenstande, hvormed Loven har bestjæftiget sig, som kunne bringes ind under dens Omraade, og som upaatvivelig kunne udøve overordentlig Betydning, ere følgende: En udvidet, samlet og derfor mere frugtbar Skolegang i Børneskolen; Nabning af Udsgit til og Tilbud om en Forfættelse af, hvad der er opnaaet i Børneskolen for saadanne Konfirmerede, som dertil maatte føle Trang og Lyst, og det hvad enten de høre til de fornuende eller til de ufornuende Klasser, som i den Henseende skulle støttes, der næst et Tilfyn, som udøves af Mænd, der ikke blot have færdigen pædagogisk Dannelse, men som have det store Middel til at kunne virke, at det er fult for dem som beres eneste ubelukkende Formaal, saa længe de blive i denne Stilling, og endelig et meget betydeligt Tilskud

fra Statskassen for at fremkalde Realisation af disse Formaal, for saa vidt dette kan gøres med Pengemidler, men saaledes, at Sagen væsentlig er overladt til Mellemlæddet, til den høiere Kommune, Skoleraadene, og derefter til den enkelte Kommune. Det er altsaa om disse Hovedpunkter, Meningerne maa gruppere sig, der kan indenfor disse være forskellige Meninger angaaende større og mindre Punkter, men det skalde jo netop være Formaalet for en yderligere Forhandling af Sagen, at man kom til at se, hvorledes en større Tilnærmelse i saa Henseende kunde opnaas, og jeg tør sige, at jeg efter de Udtalelser, der allerede have fundet Sted, har lagt for Dagen, hvad der allerede maatte følge af Forholdet imellem mine Udtalelser, sidst og de nuværende, at jeg med Hensyn til flere af disse Punkter selv har staaet tvivlende, saaledes at jeg maatte ønske at kunne slutte mig til en bestemt fremtrædende Formening hos den lovgivende Forsamling; jeg vil altsaa paa ingen Maade her indtage en skarp Modsetningsstilling, men tværtimod en virkelig stærkt imødekommende. Naar Sagen staa saaledes, maa det vistnok forekomme mig høist usandskligt, ja, jeg vil sige utroligt, at Thinget her skalde beslutte sig til at nedslaa hele denne Sag ved at negte den Overgang til anden Behandling.

Jeg veed nu ikke, til hvilken Beslutning den ærede Rigsdagsmand, til hvem jeg først henvendte mig, (Lermansen) kommer idenne Henseende, eller hvad flere af de andre ærede Herrer, der have udtalt sig, og hvad overhovedet Thinget vil beslutte i saa Henseende; men efter de Uttringer, som ere komne frem, kan jeg dog ikke liden end betragte det som en Eventualitet, der kan anses for mulig, hvor lidet tvilrig den endnu i dette Dieblik forekommer mig, og det er da lige overfor derfor, jeg følger mig opfordret til endnu at henvende et Slutningsord til Thinget, som jeg tør bede optaget paa bedste Maade, og som jeg ønsker at gøre saa indtrængende som muligt. Overfor den ærede Rigsdagsmand, der aabnede Forhandlingen om denne Sag, (Lermansen) har jeg allerede udtalt, at Negtelsen af denne Sags Overgang til anden Behandling vel ikke vilde gaa mig personlig talt nær, idet jeg nemlig vilde finde mig fuldkommen vilig ved den Bevidsthed, at det var efter moden Overveelse, og efter en grundig Prøvelse, at jeg overtog den, som jeg erkjendte, omfattende og yderst vanskelige Opgave at fremkalde en Reform af Almueskolevæsenet. Jeg har siden den Tid med oprigtig Villie og efter bedste Gode arbejdet paa Gjennemførelsen af denne Sag, og det tør jeg forsikre, med det levende Ønske, at det maatte lykkes derigjennem hos os at skabe en Folkeundervisning, der ikke blot skalde være fylbigere, men som tillige skalde være friskere og mere frugtbringende for Livet end den tidligere. Jeg har den Overbevisning, at dette Løbsforlag, saaledes som det er fremlagt fra min Haand, med de Forandringer, som deri endnu